

KONSTITUTSIYA – ERKIN VA FAROVON HAYOTIMIZ GAROVI

КОНСТИТУЦИЯ-ЗАЛОГ НАШЕЙ СВОБОДНОЙ
И ПРОЦВЕТАЮЩЕЙ ЖИЗНИ

CONSTITUTION-PLEDGE OF OUR FREE AND PROSPEROUS LIFE

Doniyarova Saida Sharof qizi

Samarqand davlat Universiteti Kattaqo'rg'on filiali

Ijtimoiy ish (faoliyatning turli sohalari bo'yicha)

4-kurs kunduzgi

Saidadaniyarova2@gmail.com

+998 94 484 04 05

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi erkin va farovon hayotimizni ta'minlashdagi asosiy omil sifatida ko'riladi. Maqolada Konstitutsiyaning fuqarolar huquqlari, erkinliklari va ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, davlat boshqaruvi va qonun ustuvorligini ta'minlashda Konstitutsiyaning ahamiyati, uning xalqaro standartlar bilan uyg'unligi va yangilanish jarayonlari haqida ma'lumotlar keltiriladi. Maqola, shuningdek, fuqarolarni jamiyatda faol ishtirok etishga undovchi qoidalar va imkoniyatlar haqida ham so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, qonun, fuqarolik huquqi, inson manfaati, inson qadri, ijtimoiy davlat, dunyoviy davlat, demokratiya.

Аннотация. Эта статья рассматривается Конституцией Республики Узбекистан как ключевой фактор в обеспечении нашей свободной и благополучной жизни. В статье анализируется роль Конституции в обеспечении прав, свобод и социальной справедливости граждан. В нем также приводится информация о важности конституции в обеспечении государственного управления и верховенства закона, ее гармонии с международными стандартами и процессах обновления. В статье также упоминаются правила и возможности, которые побуждают граждан активно участвовать в жизни общества.

Ключевые слова: Конституция, закон, гражданские права, человеческий интерес, человеческое достоинство, социальное государство, светское государство, демократия.

Annotation. This article sees the Constitution of the Republic of Uzbekistan as a key factor in ensuring our free and prosperous life. The article analyzes the role of the Constitution in ensuring citizens' rights, freedoms and social justice. Information is also provided on the importance of the Constitution, its compatibility with international standards and the processes of renewal in ensuring public administration and the rule of law. The article also talks about the rules and opportunities that encourage citizens to actively participate in society.

Keywords: Constitution, law, civil rights, human interest, human dignity, social state, secular state, democracy.

Konstitutsiya (lotincha “Constitution” – tuzilish, tuzuk) – davlatning Asosiy qonuni. U davlat tuzilishini, hokimiyat va boshqaruv organlari tizimini, ularning vakolati hamda shakllantirilish tartibi, saylov tizimi, fuqarolarning huquq va erkinliklari, jamiyat va shaxsning o‘zaro munosabatlari, shuningdek, sud tizimini hamda davlat va jamiyatning o‘zaro munosabatlarini belgilab beradi. Amir Temur “Tuzuklar”i Sharq va Osiyo mamlakatlari sivilizatsiyasiga xos alohida shakldagi konstitutsiyaviy hujjat xususiyatiga ega bo‘lgan. U shariat qonunlari bilan bir qatorda Markaziy Osiyo mintaqasi xalqlari taqdiriga kuchli ta’sir o‘tkazgan. Asosiy Qonunimiz Sharq va G‘arb, Janub va Shimolning 97 ta mamlakati to‘plagan ilg‘or konstitutsiyaviy tajribani hisobga olib yaratilgan. Yurtimizda 2023-yil 30-aprel kuni o‘tkazilgan referendumda yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ishtirok etgan fuqarolarning 90,21 foizi tomonidan yoqlab ovoz berish orqali qabul qilinganligi unda xalqimizning Yangi O‘zbekistonni barpo etish bo‘yicha orzu-umidlari va intilishlari o‘z aksini topganligidan dalolat bermoqda. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya Yangi O‘zbekiston strategiyasini amalga oshirishning siyosiy-huquqiy asoslarini yaratib, milliy davlatchilik taraqqiyotining tarixiy muhim bosqichida davlat va jamiyatni yanada rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilab berdi. Referendum ko‘p millatli buyuk xalqimizning birdamligi va hamjihatligi, suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat qurishga qat’iy qaror qilganligining ishonchli ifodasi bo‘ldi. Konstitutsiyamizda davlat qurilishining yangi strategik maqsadi – ijtimoiy davlat qurish ekanligi belgilab berildi, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsiplari joriy etildi, inson huquq va erkinliklarini himoya qilishning mutlaqo yangi mexanizmlarini nazarda tutuvchi konstitutsiyaviy asoslar mustahkamlandi. Bunga birgina misol qilib Yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning 1-moddasini keltiramiz. “O‘zbekiston — boshqaruvning respublika shakliga ega bo‘lgan suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat. Davlatning “O‘zbekiston Respublikasi” va “O‘zbekiston” degan nomlari bir ma’noni anglatadi.”[1]

Bu qonunda “O‘zbekiston – ijtimoiy davlat” degan g‘oya mustahkamlandi. Binobarin, ijtimoiy davlat – ijtimoiy tafovutlarni kamaytirish, muhtojlarga yordam berish bo‘yicha samarali siyosat olib boradigan davlat modelidir. **Ijtimoiy davlat** – qat’iy bozor iqtisodiyoti, turli pandemiya va epidemiyalar sharoitida o‘z fuqarolariga muayyan minimal farovonlikni kafolatlaydigan davlat.

Konstitutsiyada “O‘zbekiston – dunyoviy davlat”, deb belgilandi. Dunyoviy davlat – davlat boshqaruv Konstitutsiya va qonunchilik hujjatlari bilan tartibga solinadigan davlat deganidir.

“Konstitutsiyamiz mamlakatimizda yangicha boshqaruv tizimini yaratish,

fuqarolarimizning huquq va erkinliklarini yanada kengaytirish, jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ushbu hujjatga asoslanib, biz nafaqat iqtisodiyotni, balki siyosiy va ijtimoiy tizimni ham isloh qildik. O'zbekistonning kelajagi Konstitutsiyada belgilangan tamoyillarga muvofiq bo'ladi"[2]. Ushbu haqqoniy e'tirof O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2024-yil 17-oktyabrda imzolagan "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kuni bayramiga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish to'g'risida"gi farmoyishda alohida ta'kidlandi. Aslida ham, mamlakatimizda 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan referendumda ishtirok etgan fuqarolarning 90,21 foizi yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizni yoqlab ovoz berishi bejiz emas. Bu, o'z navbatida, Bosh qomusimizda xalqimizning Yangi O'zbekistonni barpo etish bo'yicha orzu-umidlari va intilishlari o'z aksini topganidan yaqqol dalolatidir. Xalq – davlat hokimiyatining yagona asosidir. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining avvalgi tahriri 1992-yil 8-dekabrda O'zbekiston xalqi tomonidan "vakolatli vakillari timsolida" ya'ni parlament a'zolari – O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputatlari tomonidan qabul qilingan edi. Bundan farqli ravishda, mamlakatimiz Asosiy Qonunining yangi tahririni davlatimiz asosi bo'lmish xalqimiz bevosita umumxalq referendumida – to'g'ridan-to'g'ri ovoz berish yo'li bilan qabul qildi. Bu shuni anglatadiki yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining haqiqiy muallifi xalqimizning o'zidir. Fuqarolarimizning xohish-irodasi esa islohotlarning manbai va harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya 7-moddasi birinchi bandida «Xalq davlat hokimiyatining birdan-bir manbai»[3], degan norma belgilab qo'yilgan. Bu norma timsolida O'zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatining o'rni beqiyos ekanligi, xalqning xohish-istaklari davlat boshqaruvida muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatuvchi tamoyil o'rnatilgan.

Bundan tashqari, Yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning 7-moddasi birinchi bandidagi norma mazkur modda ikkinchi bandi birinchi qismida "O'zbekiston Respublikasida davlat hokimiyati xalq manfaatlarini ko'zlab va O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi hamda uning asosida qabul qilingan qonunlar vakolat bergan organlar tomonidagina amalga oshiriladi." [4] deb belgilanganligi ham biz uchun ahamiyatlidir. Ushbu normani yanada tushunarli qilib aytadigan bo'lsak, bundan buyon mamlakatimizda «xalq davlat organlariga emas, davlat organlari xalqqa xizmat qilishi kerak»[5] degan tamoyilga qat'iy rioya etiladi.

Konstitutsiyamizning avvalgi tahriridan farqli ravishda, uning yangi tahririning asosiy g'oyasi shaxsning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, inson sha'ni va qadr-qimmatini ta'minlash, ilgari mavjud bo'lgan "davlat-jamiyat-shaxs" paradigmasini yangi: "inson – jamiyat – davlat" tamoyiliga o'zgartirishdan iborat. Davlatimiz rahbari ta'rifiga ko'ra, inson qadri – mamlakatning har bir fuqarosi uchun tinch va xavfsiz hayotni, fundamental huquq va erkinliklar, malakali tibbiy xizmat,

sifatli ta'lim, kuchli va manzilli ijtimoiy himoya hamda sog'lom ekologik muhit ta'minlanishini, munosib turmush sharoiti va zamonaviy infratuzilmaning bosqichma-bosqich yaratilishini anglatadi. Bugungi kunda inson qadr-qimmatini, uning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash g'oyasi davlatimizning butun ichki va tashqi siyosatining tamal toshiga, yangi O'zbekistonda demokratik islohotlarning eng muhim harakatlantiruvchi kuchiga hamda ushbu ezgu sa'y-harakatlarni o'zaro bog'lab turuvchi muhim omilga aylandi. Bu sa'y-harakatlarni rivojlantirish yo'lida O'zbekiston Konstitutsiyasining "inson – jamiyat – davlat" tamoyilini hayotga tatbiq etish va inson huquqlariga taalluqli normalari 3,5 barobar oshirildi. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Konstitutsiyasida davlatning ijtimoiy sohadagi majburiyatlariga taalluqli normalar 3 barobar ko'paydi. Yangi O'zbekistonning asosiy maqsadi har bir fuqaroga g'amxo'rlik qilish, inklyuziv rivojlanish, aholining barcha qatlamlari uchun teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlash ekanini ham ta'kidlash zarur. Yangi Konstitutsiya inson huquqlari va ijtimoiy erkinliklarni yanada kuchaytirgan, shu jumladan, barcha fuqarolarni tenglik, erkinlik va xavfsizlik bilan ta'minlashga yo'naltirilgan. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, bu hujjat davlatning fuqarolarga bo'lgan majburiyatlarini aniq belgilab beradi va jamiyatdagi barcha qatlamlar uchun teng imkoniyatlar yaratadi.

O'zbekiston Prezidenti ta'kidlaganidek, "Inson qadri biz uchun qandaydir mavhum, balandparvoz tushuncha emas. Inson qadri deganda, biz, avvalo, har bir fuqaroning tinch va xavfsiz hayot kechirishini, uning fundamental huquq va erkinliklarini ta'minlashni nazarda tutamiz". O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga kiritilgan yangi, zamonaviy va juda muhim normalarning hayotga qat'iy hamda izchil tatbiq etilishi, konstitutsiyaviy qoidalarning to'g'ridan-to'g'ri qo'llanishi yurtimiz va xalqimiz tarixida inson huquqlari, erkinliklari, qonuniy manfaatlarini va qadr-qimmatini ulug'lash borasida yangi davrni boshlab bermoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak Yangi tahrirdagi Konstitutsiya mamlakatimizning uzoq muddatli taraqqiyot strategiyalari, umuman, yurtimiz va xalqimizning ertangi farovon hayoti uchun mustahkam huquqiy asos hamda ishonchli kafolat yaratishga qaratilgan. Mutloq yakdillik bilan qabul qilingan Konstitutsiyamiz aslida xalqimizning siyosiy-huquqiy tafakkurining yuksak namunasidir. Konstitutsiyamiz asosida mamlakatimizda milliy qonunchilik tizimi, davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari shakllanib yanada rivojlanib bormoqda. Xususan ushbu maqolani yozishim va unda o'zimning erkin fikrlarimni ochiq oshkora bayon etishim ham konstitutsion huquqlarimdan foydalana olishimni isbotlaydi. Ya'ni O'zbekiston Respublikasi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining 53-moddasiga binoan, "Har kimga ilmiy, texnikaviy va badiiy ijod erkinligi, madaniyat yutuqlaridan foydalanish huquqi kafolatlanadi. Intellektual mulk qonun bilan muhofaza qilinadi. Davlat jamiyatning madaniy, ilmiy va texnikaviy rivojlanishi haqida g'amxo'rlik qiladi"[6]. Maqolada ayon bo'lganidek

bugungi kunda Yangi O'zbekistonimizda barcha jabhalarda keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va harbiy salohiyatimiz yuksalib, fuqarolarimizning dunyoqarashi tobora o'sib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi mamlakatning mustahkam asosini tashkil etadi. U mamlakatda huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati va demokratik boshqaruvning shakllanishiga katta hissa qo'shmoqda. Fuqarolar o'z huquqlarini, erkinliklarini himoya qilish va davlat siyosatida ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lishlari uchun Konstitutsiyamiz yuridik kafolatlarni taqdim etmoqda. Bularning barchasi eng avvalo Bosh qomusimizning hayotbaxsh kuch-qudrati natijasidir. Zero, Konstitutsiya va qonun talablariga og'ishmay amal qilish ma'naviy saviyamiz, huquqiy bilim va madaniyatimizning asosiy mezonini bo'lib unga doimiy rioya qilish farovon hayotimiz garovidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi" yangi tahriri 1-modda. 30.04.2023y
2. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2024-yil 17-oktyabrda imzolagan "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kuni bayramiga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish to'g'risida"gi farmoyishi e'lonidagi nutqidan.
3. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi" yangi tahriri 7-moddasi birinchi bandi 30.04.2023y
4. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi" yangi tahriri 7-moddasi ikkinchi bandi birinchi qismidan 30.04.2023y
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisi va O'zbekiston xalqiga. Murojaatnomasi 13.01.2023y
6. "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi" yangi tahriri 53-modda. 30.04.2023y